

Správa o výsledkoch záchranného výskumu vo Vinnom, okr. Michalovce, za rok 1977

BELO POLLA

V sezóne 1977 sme zamerali historickoarcheologický výskum vo Vinnom, okr. Michalovce, v polohe na rozmedzí katastrálnych honov Kalapárka a Pod Kristom na plošnú odkrývku sakrálnej stavby zistenej už pri preventívno-záchrannom výskume r. 1974 a na sondážne prebádanie jej najbližšieho okolia.

Skúmaná poloha sa nachádza na kóte 310 m v horskom masíve Senderov, juhovýchodne od Vinného, na južnom úpätí Vihorlatského pohoria, ktoré v týchto miestach prudko klesá do Východoslovenskej nížiny (teraz k vodnej nádrži Širava).

Zistená sakrálna stavba sa skladala z týchto článkov:

1. loď s vchodom na západnej strane,
2. svätyňa, ktorú od lode oddeľuje triumfálny oblúk,
3. sakristia na severnej strane svätyne s vchodom do nej.

Loď na západnej strane bola sprístupnená vchodom širokým 100 cm, prah tvorili dve veľké kamenné platne z neopracovaného alebo iba čiastočne opracovaného kameňa, ktoré podchádzali pod špalety vchodu. Vnútri lode, pri vífaznom oblúku, sa nachádzali kamenné základy pravdepodobne z bočných oltárov, ktoré boli sekundárne vstavané. Na vonkajšej strane lode — na západnej strane — sa nachádzali na juhozápadnom nároží zvyšky kamenného oporného piliera, ktorý bol k hmote kostola iba pristavaný. Ne severozápadnom nároží lode bola namiesto piliera upravená skala z pôvodného podlažia, vyplnená a doplnená murivom, z ktorého sme zachytili už len nepatrné zvyšky. V lodi sme zachytili okrem spomenutých zvyškov základov bočných oltárov aj zvyšky pôvodnej dlážky, ktorú tvorilo čiastočne opracované kamenné podlažie so zlomami vyplnenými maltovinou a hlinou, ktorá sa tam dostala až po deštrukcii stavby. V juhozápadnej časti lode sme zistili aj tri hroby z čias, keď bola stavba rozrúbená. Pri čistení lode sa našli pri južnej stene dva opracované kamene z románskeho okienka. Treba poukázať i na to, že loď nevytvárala pravidelný obdĺžnik. Svetlosť lode pri vífaznom oblúku bola 530 cm, pri vchode 510 cm a priemerná dĺžka lode bola 715 cm. Nepravidelnosť zaviniť pravdepodobne terén, ktorý staviteľia kostolíka museli rešpektovať. Hrúbka múrov bola jednotná — 90 cm.

Svätyňa už zachovávala pravidelnosť, mala tvar obdĺžnika 350×370 cm a od lode bola oddelená viditeľným zúžením, na čo poukazujú i vnútorné rozmery svätyne. Šírka pod vífazným oblúkom bola 370 cm a v týchto miestach bola podlaha svätyne vyššie položená asi o 20 cm. Práve tak, ako loď i svätyňa mala obvodové murivo zasadené priamo na skalné podlažie. Pretože v svätyni sme zachytili obvodové murivo až do výšky 170 cm, riadkovacia technika bola zreteľnejšia. Svätyňa bola vklínená do skalného podlažia, ktoré na východnej

strane — za svätyňou — vystupuje do výšky takmer 135 cm (merané od dlážky svätyne). Na južnej stene svätyne vo výške 110 cm (od dlážky) sme zistili aj „slepé okienko“ — niku pravdepodobne pre „lavabo“. Bolo pekne vypracované a práve v ňom i blízko neho sme našli ešte zvyšky omietky so stopami farby. Podobne pomerne veľa farebnej omietky sa našlo i vnútri svätyne. V sutine v svätyni sa nachádzalo aj viacero úlomkov architektonických článkov.

Na severnej strane svätyně bola sakristia, z dvoch strán zapustená do pôvodného skalného podlažia. Jej svetlosť je 200×290 cm. Kým murivá čelné — východné, južné (spoločné so svätyňou) a severné boli hrubé 90 cm, západné murivo vykazovalo hrúbku cca 35 cm. Práve preto stavitelia museli západný obvodový múr sakristie dodatočne zosilniť, pravdepodobne dosť vysokým pilierom hrubým 110 cm. Zo sakristie viedol do svätyne pekne opracovaný 50 cm široký vchod.

V sutinách v sakristii sa tiež nachádzali úlomky architektonických článkov. Zvlášť upozorňujeme na kamennú plastiku „lea alba“. Po odstránení sutiny sa ukázalo, že dlážku tvorilo skalnaté podlažie, ktoré však malo v sakristii pomerne veľké a hlboké pukliny. Tieto museli stavitelia vyplniť drobnými kameňmi a nakoniec maltovinou. I na múroch v sakristii sa torzovito nachádzala maľovaná omietka.

Výskumom sme zachytili nadzákladové kamenné murivo až do výšky 190 cm. Stavané bolo v podstate riadkovacou technikou, priamo na podlažie z neopracovaného lomového kameňa kladeného na maltu. Treba ešte poukázať, že v niektorých častiach bolo pôvodné skalné podlažie priamo pojaté do kamenného muriva a vnútri architektúry malo kamennú plentu.

Pretože bolo treba zistiť ešte prístupové cesty ku kostolu a skúmať aj

Obr. 1. Vinné, okr. Michalovce. Výskum B. Pollu. Foto autor.

v jeho okolí, vytýčili sme 7 sond (I—VII). Nimi sme zistili niektoré danosti, ktoré stručne uvádzame:

Prístup ku kostolu bol od severu oproti sakristii, odtiaľ sa cesta zatáčala severným smerom až po koniec kostola, tu sa lámala južným smerom, kde sme zachytili veľmi zreteľne vypracovaný, cca 2 cm široký chodník vtesaný do skaly, ktorým sa do kostola vchádzalo. Okrem toho severne od sakristie bol vo vzdialenosti 930 cm pravdepodobne vchod do „kostolného nádvorja“, zo severnej strany obohnaného kamenným „valom“; zachytili sme ho v šírke cca 250 cm, a to už len jeho posledné vrstvy. Kamene boli kladené na hlinu a na zlomy skalného podlažia. Túto zlomovú vrstevnicu val rešpektoval.

Na základe terénneho výskumu, hnutelných pamiatok hmotnej kultúry, ako i konfrontácie s písomnými pamiatkami vzťahujúcimi sa na túto lokalitu, vyslovujeme pracovnú domnienku, že kostolík predstavuje eremitskú stavbu, ktorej začiatky výstavby spadajú do 11.—12. storočia. Išlo o rustikálnu stavbu, ktorej zánik možno klásť do 15. storočia.

Bližšie zdôvodnenie pracovnej domnienky rozvedieme v pripravovanej podrobnej štúdii o výsledkoch výskumu.

Bericht über die Rettungsgrabung in Vinné, Bezirk Michalovce, für das Jahr 1977

Die Grabung im J. 1977 richtete sich auf die Untersuchung des festgestellten sakralen Baues und dessen nächster Umgebung auf der Katasterparzelle Senderov, Kote 310 m.

Der sakrale Bau bestand aus Langschiff, Sanktuarium und Sakristei. Die Obermauern waren, wie die Grabung zeigte, direkt auf der Felsunterlage errichtet. In manchen Partien hatte man die Unterlage unmittelbar in die steinerne Umfassungsmauer der Kirche aufgenommen.

Ferner wurde der Zugangsweg in die Kirche erfasst, der an der Nordseite eine steinerne Umwallung aufwies. Auch der Eingang in den „Kirchhof“ konnte konstatiert werden.

Bei der Grabung erwies es sich, dass hier eine kleine rustikale Eremitenkirche vorliegt, deren Errichtung in das 11.–12. Jh. und der vollkommene Verfall in das 15. Jh. entfällt.

Abb. 1. Vinné, Bez. Michalovce. Grabung B. Pollas. Photo des Autors.

